

Burgemeester Eugster: 'Door mijn oogharen heen zie ik Schijndel als een prachtig populierendorp'

Ambassadeur van de 'Kanidassen' en andere peppels omarmt Populierenboek

Begin dit jaar kwam dit vakblad met het initiatief om een boek te weiden aan de Brabantste van alle bomen : De populier. De gemeente Schijndel omarmde dit initiatief via een eenmalige schenking. Burgemeester Jetty Eugster van de gemeente Schijndel die per 1 januari overgaat in de gemeente Meijerijstad vertelt waarom.

Auteur: Santi Raats

Welk beeld roepen populieren bij u op?

‘Ze zijn het toonbeeld van alle seizoenen. Nu, in dit herfstachtige weer, steken ze prachtig af. Na de winter kondigen ze als een van de eerste het voorjaar aan met hun prachtige schakering aan kleuren, van zachtgroene tot bronskleurige blaadjes. Ik word bijna lyrisch als ik aan de populier denk. De meeste populieren zijn van grote afstand herkenbaar; zo ook deze. Iedereen ziet direct dat dit een populier is. Het takkenpatroon, de stam, de bladeren zijn erg herkenbaar.’

Schijndel ondersteunt het initiatief voor het Grote Populierenboek als geen ander. Waarom?

‘Het boek is een bijzonder mooi initiatief. Het attendeert mensen erop dat populieren niet oneerbiedig moeten worden beschouwd als waaihout, maar dat ze altijd zeer belangrijk zijn geweest voor het landschap en voor de economie in Brabant. De populier is de drager van het landschap van de Meierij. Ook staan er prachtige rijen populieren langs de Brabantse rivieren als bakenbomen. Als wethouder van 's-Hertogenbosch hield ik me bezig met de instandhouding daarvan. De populier is bij uitstek een boom waardoor het landschap zich zo markant onderscheidt van andere Nederlandse landschappen.’

‘Daarom is het de hoogste tijd om het populierenlandschap te beschermen. Het hout dat massaal vrijkwam uit de snelgroeiende populieren, werd gebruikt om klompen en lucifers te maken. Sinds het ineensstorten van met name de klompenindustrie – wij hebben in Schijndel nog één klompenmaker – dreigt het kenmerkende populierenlandschap in en rond ons dorp verloren te gaan. We willen de populier zo breed mogelijk promoten. Dat hebben we ook gedaan door honderden populieren te sponsoren met betrekking tot pootrechthouders. Ook op andere manieren stimuleren we de aanplant van populieren. Maar het populierenlandschap is geen typisch Schijndels fenomeen. Andere gemeenten in de regio worden er ook door gekenmerkt, zoals Veghel en Sint-Oedenrode, onze fusiepartners in de nieuwe gemeente Meierijstad. Door dit boek wordt de waarde van dit landschap nog eens onderstreept, wat een extra stimulans kan zijn voor de instandhouding en verdere ontwikkeling.’

Wat betekent de populier voor Schijndel?

‘Als ik door mijn oogharen heen naar Schijndel kijk, zie ik een prachtig populierendorp. In de bebouwde kom, maar vooral in het buitengebied hebben wij veel populieren staan, veelal door het vroegere pootrecht. Schijndel ligt in het gebied de Meierij van 's-Hertogenbosch, een echt Brabants

landschap, waar de inwoners zich nog Brabants voelen. Sint-Oedenrode, Schijndel en Veghel vormen daarbinnen per 2017 een fusiegemeente. Het gebied rond deze dorpen kenmerkt zich door het populierenlandschap. Het Meierse dialect heeft zelfs een eigen woord voor de populier: “peppel”. De naam van de meest geplante populier, *Populus x canadensis*, is in de volksmond verbasterd tot “Kanadaboom”, meestal zelfs tot “Kanidas”! ‘Hertog Jan van Brabant stelde in de veertiende eeuw het pootrecht in voor de veelal arme boeren in het buitengebied. Boeren konden op die manier gemakkelijk aan hout komen. Vanaf de achttiende eeuw deed de Canadese populier zijn intrede. Die werd vervolgens op grote schaal aangeplant. Vooral door het voorpootrecht, maar ook het overpootrecht, is toen de basis gelegd voor het populierenlandschap. Pootrecht betekent dat grondbezitters het recht hebben om bomen te planten, te bezitten en te rooien in de berm van de weg die grenst aan het eigen perceel. Het pootrecht is daarom een manier om het bomenbestand in het buitengebied op peil te houden.’

In welke vorm komt het pootrecht nog voor in Schijndel?

‘In Schijndel geldt dat bewoners van pootrechtgebonden percelen bomen mogen aanplanten voor hun eigen perceel tot een breedte van 12 tot 18 meter vanaf de weg. In het verleden plantten men vaak populieren en schietwilgen voor de klompenmakerij. Vanaf de achttiende eeuw werd rond Schijndel vooral nog de Canadese populier gebruikt, omdat populieren minder snel ziek worden dan wilgen. Schijndel houdt het pootrecht in ere; dat wil zeggen dat de percelen die in het verleden pootgebonden waren, dat blijven. De gemeente koopt ook pootrecht aan als haar dat wordt aangeboden. Maar na 1835 zijn er geen nieuwe pootrechten meer uitgegeven in ontgonnen gebieden. Het pootrecht kan verloren gaan als er twintig jaar geen gebruik van gemaakt is. Als er twintig jaar géén populier of andere boom op de betreffende plaats gestaan heeft, vervalt het pootrecht. Momenteel heeft Schijndel langs de wegen in het buitengebied nog ongeveer 100 strekkende kilometer pootrecht. Omdat er geen pootrechten meer worden uitgegeven, daalt het aantal populieren. In het gunstigste geval worden de populieren geoogst als ze kaprijp zijn en wordt hetzelfde aantal teruggeplant. Maar vaak worden er minder teruggeplant, of een andere boomsoort, of helemaal niets. Ook dat mag, want het gaat immers om een pootrecht, geen pootplicht. Maar dat is wel een serieuze bedreiging voor het populierenbestand, vandaar dat we als

Populierhistorie in het Brabantse landschap Van oudsher is eigenlijk alleen *Populus nigra* inheems in het Brabantse landschap. Nieuwe soorten hebben sinds de achttiende eeuw een structurele plek gevonden in de cultuurhistorie en daarna ook in het landschap. De nieuwe soorten waren uitstekend geschikt voor allerlei doeleinden (timmer- en constructiehout, klompen). Door de relatief snelle groei en dus de bruikbaarheid werd hij in sneltempo op grote schaal aangeplant. Elk hoekje en strookje werd gebruikt om populieren aan te planten, in wegbermen, maar ook als kavelgrensbeplanting. Ook ontstonden in de loop van de tijd populierenweides en populierenbossen. Uiteindelijk ontwikkelde dat zich tot het typische populierenlandschap. De populier werd het landschappelijke symbool voor deze regio.

In het verleden heeft de gemeente Schijndel veel *Populus x canadensis* ‘Robusta’ aangeplant, omdat dat goede houtleveranciers waren. De laatste jaren is de gemeente steeds meer overgeschakeld op andere soorten, zoals *Populus x canadensis* ‘Ellert’, *Populus x canadensis* ‘Marilandica’, *Populus x canadensis* ‘Koster’ en *Populus nigra* ‘Vereecken’, vooral om de landschappelijke waarden te ondersteunen.

gemeente veel energie steken in het promoten van de aanplant van de populier.

De overheid stimuleert de aanplant van populieren door pootrechthouders zo veel mogelijk, door de regelmatige goedkope uitgifte van jonge populieren.’

Wat is er bijzonder aan de *Populus x canadensis* ‘Robusta’ waarnaast u op de foto staat?

‘Hij is minimaal zestig jaar en staat op de kruising Floralaan-Boschweg te Schijndel. Op die plek bepaalt hij heel sterk het straatbeeld. Voor veel Schijndelaren is deze boom daarom een herkenningspunt. Enkele jaren geleden heeft de gemeente geconstateerd dat hij is aangetast door de populierenboktor. We houden hem goed in de gaten, maar volgens boombeheerder Wim Bekkers is er voorlopig geen reden tot zorg. De boom is een restant uit de tijd dat de Floralaan nog niet was aangelegd en de achterliggende wijk nog agrarisch gebied was.’

‘Ooit stond de populier op de nominatie om gekapt te worden. Hij werd beschouwd als productiehout. Dat betekent dat hij op een leeftijd van 25 à 35 jaar gekapt had moeten worden; dan zou hij een kwalitatief hoge en goede houtopbrengst

'Belangrijk is dat beheerders de juiste soort of kloon op de juiste plaats neerzetten'

hebben. Zo'n 25 à 30 jaar geleden zou hij gekapt worden. Omdat populieren echter met gemak veel ouder kunnen worden, is toen afgesproken om hem te sparen en te laten staan zolang het verantwoord is.'

Wat is uw boodschap aan beheerders die niet dol zijn op populieren vanwege hun nadelen?

'Vooral wortelopdruk is voor wegbeheerders een steeds terugkerend knelpunt. Wegbeheerders en boombeheerders moeten echter samen in staat zijn om hiervoor een goede technische oplossing te bedenken. Een andere bedreiging is de steeds drukker wordende ondergrondse infrastructuur. Toch moeten beheerders blijven investeren in populieren, ondanks de latere risico's op takbreuk. Mijn boodschap is: houd ze op tijd in toom en laat het niet zo ver komen dat ze vervallen en wegrotten. Kap ze zodra de tijd rijp is. En als je ze weghaalt, vervang ze dan direct. Heel belangrijk is daarbij om te kiezen voor de juiste soort of kloon op de juiste plaats.'

'Vooral beheerders in de Meierij wil ik oproepen om te denken aan de cultuurhistorie van ons landschap. In het buitengebied komt de populier nu nog het meeste voor als wegbepanting en als boomweide of bos. Als kavelgrensbepanting is de populier echter op veel plaatsen verdwenen. Die

plantwijze zou meer terug moeten komen, waardoor het coulisseneffect van het landschapstype wordt teruggebracht en de kleinschaligheid beter zichtbaar wordt. Ook moedig ik populierenaanplant binnen de bebouwde kom aan, mits dit met beleid gebeurt en zorgvuldig wordt nagedacht over een soort die zo min mogelijk overlast geeft. En tot slot: het is toch fantastisch dat voor de populier het gezegde *boompje groot, plantertje dood* niét opgaat?'

Be social

Scan of ga naar:

www.Boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-6386

